

อุตสาหกรรมเกษตรและเกษตรแปรรูป เชื่อมโยงกันอย่างไร ให้เศรษฐกิจยั่งยืน

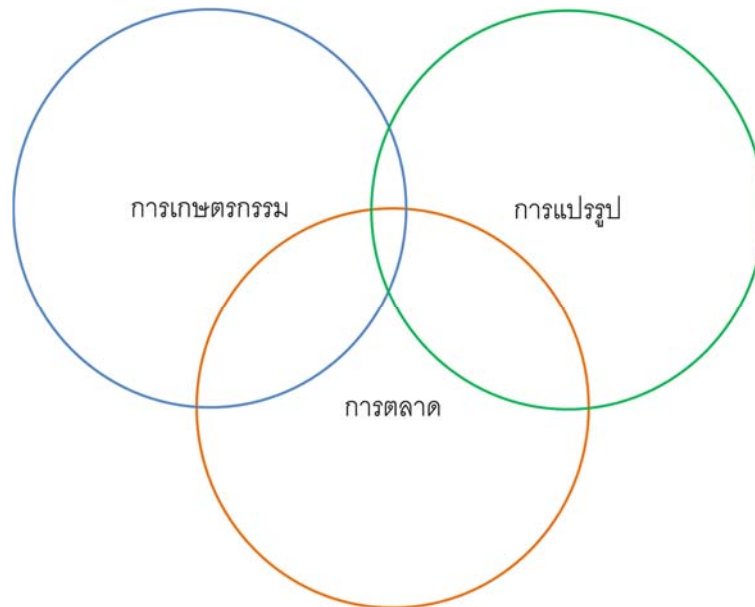

ที่มา : http://www.ditp.go.th/contents_image/156083/156083.jpg

เกษตรแปรรูป: มากกว่าแปรรูป

ในช่วงที่วงการเกษตรกรรมกำลังตื่นตัวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม จะเห็นได้จากข้าวหรือผลไม้ต่างๆ ที่เราทานกันอยู่ถูกเอามาทำเป็นน้ำมัน สบู่ ครีมล้างหน้า อาหารเสริม หรืออื่นๆ มากมายแล้วแต่จะใช้นวัตกรรมกันขนาดไหน รวมไปถึงการสร้างเรื่องราวของสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าทางการตลาดให้กับสินค้าเหล่านั้น ทำให้เกษตรกรหลายคนหันมาเอาจริงเอาจังกับการผันตัวเองมาเป็นผู้ประกอบการเกษตรแปรรูปมากขึ้น ซึ่งการแปรรูปจะซับซ้อนในระดับไหนก็แล้วแต่การลงทุน ความรู้ หรือเทคโนโลยีที่แต่ละรายมี ถ้ามองในแง่ของการพัฒนาแล้ว ถือว่าเป็นสิ่งดีทั้งกับเกษตรกรเองและประเทศโดยรวม เพราะจากการแปรรูปอาจทำให้ผลิตภัณฑ์เกษตรเพิ่มขึ้นหลายเท่า หรือทำให้อยู่ในรูปที่เก็บไว้ได้นานๆ หรือบางทีก็นำเอาผลิตภัณฑ์เกษตรที่ไม่สามารถไปใช้ได้อื่นได้นอกจากทิ้งมาทำเป็นผลิตภัณฑ์รูปแบบอื่นๆ ที่มีประโยชน์และมีค่า และปัจจุบันมีงานวิจัย หรือการอบรมความรู้ต่างๆ ที่หาได้ง่ายทั้งจากหน่วยงานรัฐ เอกชน หรือแม้แต่อินเทอร์เน็ต ที่จะช่วยให้เกษตรกรแปรรูปพืชผลทางการเกษตรของตนเอง ทำให้การแปรรูปดูเหมือนง่าย หลายคนฝันถึงรายได้ก้อนใหญ่ที่จะตามมา แต่ความเป็นจริงของความสำเร็จของการเป็นผู้ประกอบการเกษตรแปรรูปนั้น ต้องการมากกว่าแค่การแปรรูป

แนวคิดของอุตสาหกรรมที่ 6 ที่ Ken NAGANO ได้พูดไว้ในบทความ ของเขาในปี 2014 เรื่อง The Sixth Industrialization for Japanese Agricultural Development ว่าการพัฒนาเกษตรที่ดีที่สุดนั้น จำเป็นต้องสร้างธุรกิจการแปรรูปผลผลิตทางเกษตรและธุรกิจบริการเข้าด้วยกันนั้นหมายความว่าเกษตรกรต้องรู้เรื่องอุตสาหกรรมที่ 1 คือการเกษตรกรรม อุตสาหกรรมที่ 2 คือการแปรรูป และอุตสาหกรรมที่ 3 คือการตลาด ให้ครบจึงจะประสบความสำเร็จที่เขาเรียกว่าเรียกอุตสาหกรรมที่ 6 ก็เพราะว่าหากรวม 3 อุตสาหกรรมรวมกันนับ 1 ถึง 3 ไม่ว่าจะ $1 + 2 + 3$ หรือ $1 \times 2 \times 3$ ก็เท่ากับ “หก” เหมือนกัน แต่การรวมกันนี้ควรเป็นแบบ “คูณ” มากกว่าจะเป็นแบบ “บวก” เพราะความเข้าใจในทั้ง 3 เรื่องมีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจเกษตรแปรรูป ขาดตัวใดตัวหนึ่งไม่ได้ หากผู้ประกอบการขาดความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเมื่อทั้งหมดรวมกันในรูปแบบคูณก็ได้ผลลัพธ์เท่ากับ “ศูนย์”

หากถามว่าตัวไหนสำคัญมากที่สุด คงจะต้องตอบว่าทุกตัวสำคัญ แต่ความจำเป็นต่อผู้ประกอบการแต่ละรายนั้นอาจจะต่างกัน บางรายที่มีผลผลิตการเกษตรอยู่แล้ว แต่อยากเพิ่มคุณค่าพืชผลทางการเกษตรก็ต้องพยายามแปรรูป แต่ก่อนแปรรูปอาจต้องทำความเข้าใจตลาดให้ชัดว่าทำอะไรถึงจะขายได้ แล้วคิดถึงว่าแปรรูปแบบไหน อย่างไร ที่ตลาดต้องการ แบบนี้ เรียกว่า ผสมทั้ง Supply and Demand driven หรือบางรายค้นพบตลาดมาก่อน อาจเป็นเพราะทำวิจัยตลาดหรือมีตลาดเดิมอยู่แล้วและคิดจะขยายในสินค้าอื่นถ้าแบบนี้ก็ต้องคิดย้อนกลับมาจากความต้องการของลูกค้า แล้วค่อยคิดว่าต้องเป็นสินค้าแปรรูปเกษตรแบบไหน แล้วมองย้อนไปถึงว่าวัตถุดิบเกษตรที่จะมาเป็นวัตถุดิบเราจะทำอย่างไร ปลูกเองหรือทำสัญญากับเกษตรกรประมาณนี้ แบบนี้เรียก Demand driven

ตัวอย่างของความสำเร็จของกิจการเกษตรแปรรูปทั้งแบบที่เริ่มจากด้าน supply ก่อนแล้วหา demand หรือในทางกลับกันที่มองจากด้าน demand และลงไป supply แต่สิ่งที่เหมือนกันของทั้ง 2 แบบที่ประสบความสำเร็จก็คือความเข้าใจและมีความครบถ้วนของกิจการทั้ง 3 ส่วนหรือ 3 อุตสาหกรรมในธุรกิจ เพียงแต่วิธีการ กลยุทธ์อาจต่างกัน หรือความเข้มข้นของกิจกรรมอาจแตกต่างกันในแต่ละขั้นตอนตามแต่ธุรกิจ ถ้าหากจะผลักดันจากด้านอุปทานขึ้นไป อาจต้องสร้างเรื่องราวทั้งจากตัวการออกแบบ การสร้างหีบห่อ รสชาติ หรืออะไรก็ได้แต่ที่ทำให้ลูกค้าพอใจ การใส่เรื่องราว และอื่น ๆ ที่ทำให้ลูกค้ารู้สึกว่ามีค่าหรือตรงกับจริตหรือความต้องการของเขา

ที่มา : <https://pbs.twimg.com/media/B2Fx2LLCQAA9gj2.jpg>

ตัวอย่างที่เมืองฟุกุโอกะ รองผู้ว่าราชการท่านเล่าให้ฟังว่า โยเกิร์ตยี่ห้อ “อิโตโมโนกาตารี” ชื่อตั้งของเมืองนี้เติบโตและเริ่มต้นมาจากการเป็นเกษตรกรเลี้ยงวัวนม การขายนมวัวสดที่มีคุณภาพ ต่อมาเขาคิดรวมตัวกับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงวัวนมเป็นสหกรณ์และต่อมาก็รวบรวมทำโยเกิร์ตขึ้นมาจากน้ำนมสด การทำตลาดของเขาเน้นที่วัตถุดิบที่ดีของเมืองที่ทุกคนรู้จักและเมื่อมาเป็นโยเกิร์ตก็ได้รับการตอบรับจากตลาดในเมืองนี้อย่าง ล้นหลามและห้องพักในโรงแรมก็มีโยเกิร์ตยี่ห้อนี้วางไว้และมีป้ายโน้ตเขียนเชิญชวนให้แขกลองทานดู ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่คนเมืองนี้ภูมิใจ

ของดีในภาคเกษตรในพื้นที่แต่ละพื้นที่สามารถทำผลิตภัณฑ์แปรรูปที่อิงกับความโดดเด่นของท้องถิ่นที่ทุกคนรู้จักดีและหากมีการช่วยเหลือด้านตลาดทั้งจากภาครัฐและธุรกิจในพื้นที่ช่วยโปรโมตการท่องเที่ยว

สนับสนุนโรงแรมหรือร้านอาหารเป็นแหล่งแสดงผลิตภัณฑ์ หากได้รับความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มธุรกิจต่างๆ ในจังหวัด เช่น โรงแรมต่างๆ ในจังหวัดมีผลิตภัณฑ์ของจังหวัดวางให้ใช้ มีให้ชิม หากสนใจก็สามารถซื้อเป็นของฝากได้ ตอนนี้ก็มีบางแห่งละครับที่เริ่มทำ แต่ก็ยังมีน้อย เช่น ตื่นขึ้นมาเช้าๆ ในห้องพักในโรงแรมได้ชิมกาแฟของท้องถิ่น อาบน้ำ สระผม โดยผลิตภัณฑ์ที่ท้องถิ่นภูมิใจ ทุกส่วนสามารถช่วยเป็นอุตสาหกรรมที่ 6 ให้เกษตรกรแปรรูปของท้องถิ่นได้ ช่วยกันคนละไม้ละมือเพื่อเติมเต็มคัลส์เตอร์และสร้างให้ครบทั้ง 6 อุตสาหกรรมได้ในท้องถิ่นเราก่อน

กระทรวงอุตสาหกรรมเสริมแกร่งเศรษฐกิจฐานรากด้วย “อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร”

กระทรวงอุตสาหกรรมกำลังมุ่งมั่นขับเคลื่อนนโยบายอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรไปสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดแนวทางการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในอุตสาหกรรมเกษตร บนพื้นฐานความสมดุลเชิงพื้นที่ในการผลิตสินค้าเกษตรทั้งประเภทอาหาร ไม่ใช่อาหาร และพลังงาน รวมถึงผลักดันให้อุตสาหกรรมมีความมั่นคงและเกิดความยั่งยืน โดยส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสากล รวมทั้งส่งเสริมภาพลักษณ์สินค้าไทย ที่มุ่งเน้นเอกลักษณ์ไทยเชิงสร้างสรรค์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาช่องทางการตลาดในระดับต่างๆ โดยได้มอบนโยบายให้อุตสาหกรรมจังหวัดทุกจังหวัด สำรวจศักยภาพของวัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป โดยใช้ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นและให้คัดสรรสินค้าเพื่อพัฒนาเป็น Product Champion ของแต่ละจังหวัด อันเป็นปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจของประเทศที่อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรของไทย จะสามารถแข่งขันได้ หากต้องเผชิญกับประเทศที่มีเทคโนโลยีสูงกว่าหรือมีต้นทุนวัตถุดิบและแรงงานที่ต่ำกว่า บนเวทีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

ที่มา : <http://www.postsod.com/wp-content/uploads/2017/09/corn-water-help-nourish-eyes-1.jpg>

กระทรวงอุตสาหกรรมได้มองว่าอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรและอาหาร เป็นสาขาที่มีศักยภาพสูง เพราะนอกจากจะเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งในภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก เมื่อมองทั้งห่วงโซ่อุปทานที่สำคัญคือใช้วัตถุดิบผลิตผลทางการเกษตรในพื้นที่ เช่น ข้าว ยางพารา ข้าวโพด มันสำปะหลัง ปาล์มน้ำมัน นม ผัก ผลไม้ต่างๆ ทำให้เศรษฐกิจท้องถิ่นมีการหมุนเวียนจากการรับซื้อผลผลิต การผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ การลงทุน การจ้างงาน การขนส่ง บริการ ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้น ซึ่งโครงการหนึ่งที่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 คือ โครงการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรในภูมิภาค หรือ OPOAI : (One Province One Agro-Industrial Product)

ที่มา : http://static.wixstatic.com/media/308a96_0bc9de0c534940e68482e5841beea88f.png

ผู้ประกอบการกลุ่มนี้มีการแข่งขันกันสูง ส่วนใหญ่จะเป็น SME ขนาดเล็ก เป็นกิจการของคนไทยที่กระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ ซึ่งเป็นต้นน้ำมีวัตถุดิบคอย้อนโรงงาน หากมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) สินค้าจากประเทศเพื่อนบ้านจะเข้ามามากขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้วยการเพิ่มความรู้ด้านการบริหารจัดการ การสร้างนวัตกรรม ลดความสูญเสียจากการผลิต มีการใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น เพื่อช่วยพัฒนาสินค้าให้แตกต่างจากรูปแบบเดิมๆ มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดี สามารถสร้างแบรนด์ให้เป็นที่รู้จักเพื่อหนีห่างออกจากคู่แข่งไม่ใช่แข่งขันกันที่ราคา ซึ่งต้นทุนเราสูงกว่าอยู่แล้ว โดยกระทรวงอุตสาหกรรม มองว่าอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรมีความสำคัญอย่างมาก มีสามารถในการแก้ไขปัญหาการค้าสินค้าเกษตรตกต่ำได้อย่างดีในยามผลผลิตออกมามาก นอกจากขายให้กับผู้บริโภคทั่วไปแล้วยังขายให้กับโรงงานอีกทางหนึ่งด้วย

กิจกรรมจัดทำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ
งานพัฒนาองค์ความรู้สำหรับ SME (Knowledge Center) ปีงบประมาณ 2561
ทุกปีจะมีสหกรณ์ที่มีสมาชิกนับพันรายสมัครเข้าร่วมโครงการ OPOAI ซึ่งต่างก็ประสบความสำเร็จ
สามารถได้รับผลกำไรที่มากขึ้น นั่นหมายถึงการสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจชุมชน ทำให้คนในต่างจังหวัดมี
งานทำ ไม่ต้องย้ายออกไปทำ งานในเมือง ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรเชื่อมโยงกับ
ประชาชนมากที่สุดเพราะคนไทยประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรเป็นส่วนใหญ่นั่นเอง

แหล่งที่มา

ฐานเศรษฐกิจ ปีที่ 38 ฉบับที่ 3,341 วันที่ 18 - 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

<http://www.thansettakij.com/content/260099>

เกษตรแปรรูป, ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม, 23

พฤษภาคม 2559

<http://www.industry.go.th/industry/index.php/th/knowledge/item/10592-2016-05-23-05-00-38>